

1. โครงการติดตามและสร้างเสริมสุขภาพเด็กอายุ 0-18 ปีที่หายป่วยจากโควิด-19 แบบองค์รวม
2. คำสำคัญ ; long covid syndrome, children, covid-19, post-covid syndrome
3. สรุปผลงานโดยย่อ

สืบเนื่องมาจากสถานการณ์สถานการณ์ในประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาโรคระบาดนี้เช่นกัน โดยในห้วง 1 เมษายน พ.ศ.2564 ประเทศไทยได้เข้าสู่ห้วงการเกิดระบาดระลอกใหม่ (ระลอกที่3) ในรอบนี้พบจำนวนผู้ป่วยยืนยันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมถึงผู้ป่วยเด็กไทยที่มีอายุตั้งแต่ 0 - 18 ปี โดยส่วนใหญ่มาด้วยไข้และอาการทางเดินหายใจ ซึ่งเหมือนกับผู้ป่วยผู้ใหญ่ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเด็กมีอาการไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในผู้ใหญ่ โดยแม้ว่าจะมีอาการน้อย แต่ในผู้ป่วยเด็กเริ่มมีรายงานว่า ความผิดปกติที่เกิดตามมาที่หลังได้ (post-covid syndrome, long covid-19 syndrome หรือ long haul covid-19) สันนิษฐานว่าเด็กที่ดูภายนอกอาจจะไม่มีอาการอะไรชัดเจน แต่ร่างกายอาจจะยังมีภาวะการอักเสบที่ยังไม่เป็นที่ปกติและมีอาการแสดงกลับมาใหม่ได้ พบว่าเนื้อเยื่อในอวัยวะต่างๆ เช่น ปอด หัวใจ และระบบประสาท อาจยังมีการถูกทำลายแบบซ่อนเร้นอยู่ โดยอาการที่พบได้บ่อยคือ อ่อนเพลีย และหายใจลำบาก อาการอื่นๆ ที่พบได้ เช่น แน่นหน้าอก ใจสั่น ปวดหัว นอนไม่หลับ ซึมเศร้า การรับรู้ที่ผิดปกติ ปัญหาด้านการควบคุมความคิด ปัญหาการควบคุมสติ ความจำเสื่อม ปวดข้อ และอาการทางระบบทางเดินอาหาร ซึ่งพบอาการดังกล่าวได้หลังจากภาวะติดเชื้อหายไปแล้วภายใน 4 สัปดาห์และพบได้นานถึง 1 ปี ยังมีการกล่าวถึง ผลกระทบทางด้านอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย มีภาวะกังวล ย้ำคิดย้ำทำ มีผลกระทบทางพฤติกรรม และพัฒนาการ ซึ่งอาจจะเป็นผลกระทบโดยตรงหลังการติดเชื้อ หรือ เป็นผลกระทบทางอ้อมหลังการติดเชื้อ เช่น ต้องถูกแยกจากผู้ดูแล เด็กไม่มีโอกาสได้เข้าสังคมเหมือนเดิมเนื่องจากไม่ได้ไปโรงเรียน หรือการถูกแบ่งแยกว่าติดเชื้อเป็นต้น รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กสามารถเกิดภาวะเครียดได้เช่นกัน ซึ่งผลกระทบดังกล่าว อาจส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการในเด็ก กล่าวคือแม้ว่าผู้ป่วยเด็กมีอาการน้อยหรือไม่มีอาการ เด็กสามารถเกิดภาวะอาการที่หลงเหลือหลังจากติดเชื้อ (Long covid syndrome) แม้ว่าจะในบางการศึกษาติดตามผู้ป่วยเด็กที่มีอาการไม่รุนแรง และหายไประยะหนึ่งไม่กี่ปีกว่าซึ่งต่างจากผู้ใหญ่

ทางโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า มีความพร้อมที่สามารถให้บริการติดตามเด็กที่เคยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเป็นองค์รวมทั้งเด็กและครอบครัว โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคติดเชื้อ โรคภูมิแพ้ โรคทางพัฒนาการ โรคปอด และ แผนกรังสีวิทยา ซึ่งมีความพร้อมและเชี่ยวชาญในการให้บริการพร้อมกับการให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่มีพบปัญหาจากการติดตาม และสามารถดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง

4. หน่วยงานเจ้าของผลงาน ; กองกุมารเวชกรรม รพ. พระมงกุฎเกล้า
5. ชื่อ-นามสกุลของสมาชิกในทีม
  - a. หน่วยโรคติดเชื้อ ; นพ. นิสิต ทฤษฎีคุณ, ร.อ.หญิง ธิราภา นิเวศวิวัฒน์, พ.อ.เดชวิจิตร สุวรรณ

ภักดี

- b. หน่วยทางเดินหายใจ และวิกฤต ; พญ.เมธานี กาญจนภา, พ.ต.หญิง รสสินทรา เจริญยิ่ง
- c. หน่วยพัฒนาการ ; นพ. ภคิน กวักเพชรบูรณ์, ร.อ.หญิง เขมิกา เขมะกนก สุตนาวา, พ.อ.หญิง วิรงรอง อรัญนารถ,
- d. หน่วยภูมิแพ้ ; พ.ท.หญิง ยิหวา สุขสวัสดิ์

6. ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ

ปัจจุบันยังมีข้อมูลอย่างจำกัดว่าการติดเชื้อ SAR-CoV-2 นั้น มีผลกระทบอย่างไรบ้างกับผู้ป่วยเด็กหลังหายจากการติดเชื้อโควิด ทั้งในด้านทางร่างกาย โดยเฉพาะด้านสมรรถภาพทางปอด มีโรคที่อาจจะเกิดตามมาได้ เช่น หอบหืด หรือภูมิแพ้ มีรายงานในผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีอาการรุนแรงปานกลางจนถึง รุนแรงมาก พบว่ามีสมรรถภาพทางปอดที่แย่งลง หลังจากติดเชื้อมาก่อน สำหรับผู้ป่วยเด็กนั้น มีข้อจำกัดในการสังเกตอาการหรือดูแลรักษา เนื่องจากจำนวนเตียงที่เต็มในโรงพยาบาล ประกอบกับเด็กมีอาการแสดงน้อย ทำให้ผู้ป่วยเด็กส่วนใหญ่ได้รับการรักษาแบบ home isolation และส่วนใหญ่ ไม่มีโอกาสได้เจาะเลือด เพื่อประกอบการพิจารณาการรักษา ทำให้บุคลากรทางการแพทย์ไม่สามารถทราบว่า ในการป่วยครั้งนั้นๆ ที่เด็กหายจากการติดเชื้อโควิดและไม่มีอาการแล้วนั้น ต่อมาระยะยาวอาจจะมีความเสี่ยงหรือผลกระทบต่อเม็ดเลือด มีผลต่อปอด รวมถึงผู้ป่วยที่มีโอกาสได้รับยาต้านไวรัส favipiravir ตามดุลยพินิจของแพทย์นั้น ในระยะต่อมามีผลกระทบอย่างไรกับการทำงานของตับ ซึ่งเป็นผลข้างเคียงที่สามารถเกิดขึ้นได้จากยาดังกล่าว คณะทีมแพทย์ผู้รักษาผู้ป่วย ได้สังเกตเห็นความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะสั้น และระยะยาว ของผู้ป่วยเด็กที่หายจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องด้วยเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้น ผลกระทบและความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นนี้ สมควรที่จะต้องได้รับการติดตาม รวบรวมข้อมูลเพื่อวางแผนแนวทางและนโยบายการรักษาและติดตามดูแลสำหรับเด็กไทยในอนาคต

กองกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จึงได้จัดตั้ง คลินิกแบบองค์รวมนี้นี้ขึ้น เพื่อเป็นการติดตาม ผู้ป่วยเด็กโรคโควิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการคัดกรองปัญหา และติดตามผู้ป่วยในด้านร่างกาย จิตใจ และพัฒนาการของเด็ก รวมถึงติดตามอาการ ของผู้ปกครองที่เป็นผู้ดูแลหลัก

ทั้งนี้กิจกรรมที่ได้จัดขึ้น โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เป็นรพ.ต้นแบบ ที่ได้รับ ความสนับสนุน จากสปสช ให้จัดกิจกรรมนี้ ขึ้น ร่วมกับ อีก 7 รพ. ทั่วทุกม. ในการติดตามผู้ป่วยเด็กโควิด

7. เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามอาการของเด็กที่ผ่านการเป็นโควิด และหาจำนวนผู้ป่วยที่ยังมีอาการที่เข้าได้กับ post covid -19 syndrome
2. เพื่อติดตามความเสี่ยงและผลกระทบที่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ พฤติกรรมและพัฒนาการ ในเด็กที่เคยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หลังพ้นระยะการติดเชื้อและไม่มีอาการ

8. กิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนการทำงาน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระยะเวลาที่นัดติดตามอาการเด็กที่เคยติดเชื้อ และกิจกรรมการบริการ			
กิจกรรมการติดตามหลังติดเชื้อ	ครั้งที่ 1 เดือนที่ 1-3	ครั้งที่ 2 เดือนที่ 6	ครั้งที่ 3 เดือนที่ 9
1. ชักประวัติ	√	√	√
2. ตรวจร่างกาย การเจริญเติบโต วัด Oxygen saturation และสัญญาณชีพ	√	√	√
3. Chest x-ray	√	√ ติดตามเฉพาะ CXR ครั้งแรกผิดปกติ	
4. ตรวจ PFT (เฉพาะในรายที่มีความผิดปกติของ chest x-ray)	√	√ ติดตามเฉพาะ PFT ครั้งแรกผิดปกติ	
5. CBC	√		
6. AST/ALT	√	√ ติดตามเฉพาะ AST/ALT ครั้งแรกผิดปกติ	
7. ประเมินพัฒนาการ พฤติกรรม ด้วยเครื่องมือ DSPM/Denver (<6 ปี) 9S (+/- SDQ, Vanderbilt) (≥ 6 ปี) ประเมินความเครียดและภาวะซึมเศร้าในเด็กด้วย SCARED และ CDI (≥ 10 ปี)	√		√
8. สัมภาษณ์ภาวะ long covid และประเมินความเครียด และภาวะซึมเศร้าของผู้ปกครอง GAD-7, 9Q พร้อมให้คำแนะนำ	√		√
9. ให้การช่วยเหลือแนะนำทั้งผู้ป่วยเด็ก และผู้ปกครอง และส่งต่อเมื่อมีข้อบ่งชี้ ต้องพบผู้เชี่ยวชาญ	√	√	√

เครื่องมือการตรวจพัฒนาการ

DSPM : Developmental Surveillance and Promotion Manual

SDQ : The Strengths and Difficulties Questionnaires

GAD-7 (Generalized Anxiety Disorder 7-item)

ระยะเวลาดำเนินการ. ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2565

9. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์

1. Early detection การพบโรคใหม่ หลังจากการติดเชื้อ, ภาวะ delayed development และ ภาวะ depression และ anxiety และ early intervention
2. สามารถให้คำแนะนำ ดูแลและติดตามเด็กที่เคยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และครอบครัวอย่างเป็นองค์รวมได้

10. บทเรียนที่ได้รับ

1. จากการติดตามผู้ป่วยเด็กโควิด-19 ในช่วง 1-3 เดือน พบว่า ในจำนวนผู้ป่วย 159 คน พบผู้ป่วยที่มีอาการหลงเหลือ 49 คน โดยส่วนใหญ่ มีอาการหลงเหลือประมาณ 15 อาการ อาการดังกล่าวได้แก่ ไอ (12ราย), มีน้ำมูกคัดจมูก (11ราย), เหนื่อยง่ายหายใจลำบาก (11 ราย), ฝัน (4ราย), จมูกไม่ได้กลิ่น (4ราย), อ่อนเพลีย(4ราย), ปวดเมื่อยตามตัว (4ราย), ปวดศีรษะ (3ราย), นอนไม่หลับ (3ราย), เวียนศีรษะ (1ราย), สมาธิลดลง (1ราย), ผม่วง (1 ราย), เจ็บคอ (1ราย), แ่นหน้าอก (1ราย) และมีปัญหาเรื่องการทรงตัว (1ราย)
2. จากการติดตามผู้ป่วยทางด้านพัฒนาการนั้น พบว่า มีผู้ป่วยเด็กที่มีปัญหาทางด้านพัฒนาการเดิม ทั้งหมด 8 ราย แบ่งเป็น ออทิสซึม 4 ราย และ ความบกพร่องเฉพาะด้านภาษา 4 คน และพบผู้ป่วยที่มีปัญหาทางด้านพัฒนาการใหม่ ทั้งหมด 4 ราย ทางด้านอารมณ์พบว่าจากการคัดกรอง มีผู้ป่วยเด็กจำนวน 8 รายที่มีความเสี่ยงกับภาวะซึมเศร้า
3. จากการติดตามสมรรถภาพทางปอด ในผู้ป่วยติดตามแล้วพบว่า มีฟิล์มเอกซเรย์ที่ผิดปกติ 39 ราย ผลจากการตรวจ spirometry พบว่า มีเพียง 1 คน ที่ให้ผลผิดปกติ คือ mild obstructive อย่างไรก็ตามผู้ป่วยที่มีผล spirometry ที่ปกติบางส่วน ยังมีอาการที่หลงเหลืออยู่ ซึ่งมีข้อบ่งชี้ ที่ควรติดตามหรือส่งตรวจสมรรถภาพปอดแบบอื่นเพิ่มเติม

11. การติดต่อกับทีมงาน

- a. หน่วยโรคติดเชื้อ ; ร.อ.หญิง ธิราภา นิเวศวิวัฒน์ 0865442478 tnivesvivat@gmail.com
- b. หน่วยทางเดินหายใจ และวิกฤต ; พ.ต.หญิง รสสินทรา เจริญยิ่ง
- c. หน่วยพัฒนาการ ; ร.อ.หญิง เขมิกา เขมะกนก สุดนาวา
- d. หน่วยภูมิแพ้ ; พ.ท.หญิง ยิหวา สุขสวัสดิ์

ภาพกิจกรรมของโครงการฯ ได้เริ่มดำเนินการนัดติดตามผู้ป่วยเด็กหลังติดเชื้อโควิด-19 ในเดือนที่ 1-3
ซักประวัติ และตรวจร่างกายทั่วไป

การตรวจพัฒนาการ

การตรวจสมรรถภาพทางปอด

